

שמונה בטבת

הרב ארי דוד קאהן

1. טור אורח חיים הלכות תענית סימן תקפ
בח' בטבת היה מעשה דתלמי המלך בטי' בו לא כתבו רבותינו על מה הוא בי' בו סמך מלך בבל על ירושלים להחריבה

2. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תענית סימן תקפ סעיף ב
בשמונה בטבת נכתבה התורה יונית בימי תלמי המלך והיה חשך בעולם שלשה ימים; <א> ובטי' בו (יג) ו לא נודע איזו היא הצרה שאירע בו;

3. בית יוסף אורח חיים סימן תקפ
כל הימים האלו הכתובים בסימן זה כתובים בכל בו סימן ס"ג אבל לא ראיתי מעולם ולא שמעתי מי שנהג להתענות בהם ובאמת שיש לתמוה על מי שתיקנם היאך תיקן קצתם להתענות בראש חודש:

4. מגן אברהם סימן תקפ ס"ק ו
ו (פמ"ג) לא נודע - ובסליחו' שלנו איתא שמת עזרא הסופר:

5. פרישה אורח חיים סימן תקפ
(ו) בתשעה בו לא כתבו רבותינו וכו'. ספרים אחרים מת עזרא ונחמיה בן חכליה וכן הוא בפיוט הסליחה ראשונה דעשרה בטבת עיין שם:

6. סליחות לעשרה בטבת/אזכרה מצוק
אֲזַכְּרָה מִצּוֹק אֲשֶׁר קָרָאֲנִי, בְּשֵׁלֶשׁ מִכּוֹת בַּחֲדָשׁ הַזֶּה הִכְנִי גְדָעֲנִי, הִנְיָאֲנִי, הִכְאֲנִי, אֲדָ עַתָּה הִלְאֲנִי: דַּעֲכֵנִי בְּשִׁמּוֹנָה בּו שְׁמֵאלִית וּיְמִינִית, הֲלֹא שְׁלֹשָׁתָן קִבְעָתִי תַעֲנִית. וּמִלֶּךְ יוֹן אֲנִסְנִי לְכַתֵּב דָּת יוֹנִית, עַל גְּבִי חֲרָשׁוֹ חוֹרְשִׁים, הֲאֵרִיכוּ מַעֲנִית: זַעַמְתִּי בְּתַשְׁעָה בּו בְּכַלְמָה וְחִפְרָה, חֲשָׁד מַעֲלִי מַעֲלֵל הוּד וְצִפְרָה. טָרַף טָרַף בּו הַנּוֹתֵן אֲמָרֵי שֶׁפֶר, הוּא עֲזָרָא הַסּוֹפֵר. יוֹם עֲשִׂירֵי צֹוָה בֵּן בּוֹזֵי הַחוּזָה, פֶּתַב לָךְ בְּסִפְרֵי הַמַּחֲזָה. לְזַכְרוֹן לְעַם נִמְסֵ וְנִבְזָה, אֶת עַצְם הַיּוֹם הַזֶּה. מִנֵּן סֹדֵר חֲדָשִׁים בַּעֲשָׂרָה בּו הַעִיר, נְהִי וַיִּלֵּל בְּמוֹ פִי אֲפַעִיר. סֹדֵר פְּרַעֲנִיּוֹת בְּתוֹךְ לִבִּי יִבְעִיר, בָּבֵא אֱלֵי הַפְּלִיט לְאֹמֵר הַכֶּתֶה הַעִיר. עַל אֱלֹהֵי עַל פְּנֵי אֲבָק זְרִיתִי, פְּצִתִי עַל אֲרִבְעָתָן לּו חָץ בְּלִבִּי זְרִיתִי. צָרוֹת עַל אֱלֹהֵי קִבֵּר לִי כְּרִיתִי, צַדִּיק הוּא יִי כִי פִיהוּ מְרִיתִי. קָרָאֲתִי שְׁמֹךְ מִתְנַחֵם עַל רַעֲתִי, רְאֵה עֲנִי וּשְׁמַע קוֹל פְּגִיעָתִי. שְׁמַע תְּחַנְתִּי חֵישׁ נָא יְשׁוּעָתִי, אֵל תַּעֲלֵם אֲזַנְךָ לְרוֹחֲתִי לְשׁוּעָתִי.

7. ט"ז אורח חיים סימן תקפ
(א) (פמ"ג) בטי' בו לא נודע כו'. - תימה גדולה הא איתא בסליחות של יי בטבת דבטי' בו מת עזרא הסופר וצ"ע רב:

ערוך השולחן אורח חיים סימן תקפ
בשמונה בטבת נכתבה התורה יונית בימי תלמי המלך והיה חשך בעולם שלשה ימים בטי' בו לא היה נודע הצרה שאירע בו ונתגלה אח"כ שבו מת עזרא הסופר

8. פרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סימן תקפ
(א) בטי' בו. עיין ט"ז. וכן הוא במג"א ו' ובבאר הגולה, ובאליה רבה אות ה' בכלבו ובהלכות גדולות שבטי' בטבת מת עזרא הכהן ונחמיה בן חכליה, יע"ש.

9. ספר הלכות גדולות סימן יח - הלכות תשעה באב ותעניות עמוד רלג
בשמונה בטבת נכתבה התורה יונית בימי תלמי המלך ובא חשך לעולם שלשה ימים, בתשעה בו לא כתבו רבותינו על מה הוא, ובו ביום מת עזרא הכהן ונחמיה בן חכליה, בעשרה בו סמך מלך בבל על ירושלים להחריבה,

10. מחזור ויטרי סימן רעא

בשמונה בטבת נכתבה תורת יונית בימי תלמי המלך והחושך בא לעולם ג' ימים: בתשעה בו סמך [מלך] בבל על ירושלים:

11. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ט עמוד א

תנניא, אמר רבי יהודה, אף כשהתירו רבותינו יונית, לא התירו אלא בספר תורה, ומשום מעשה דתלמי המלך. מאי היא? דתנניא, מעשה בתלמי המלך שפניס שבועים ושנים זקנים, והושיבם בשבועים ושנים בתים, ולא גילה להם על מה פניסו. ונכנס אצל כל אחד ואחד, ואמר להם, כתבו לי תורת משה רבכם! נתן הקדוש ברוך הוא בלב כל אחד ואחד עצה, והסכימה כולן לדעת אחת, וכתבו לו, (בראשית א) "אלהים ברא בראשית". (שם) "אעשה אדם בצלם ובדמות". (שם ב) "ויכל ביום הששי, וישבות ביום השביעי". (בראשית ה) "זכר ונקבה בראו", ולא כתבו, "בראם". (שם יא) "הבה ארדה ואבלה שם שפתם". (שם יח) "ותצחק שרה בקרוביה". (שם מט) "כי באפס הרגו שור, וברצונם עקרו אבוס". (שמות ד) "ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכבם על נושא בני אדם". (שמות יב) "ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים ובשאר ארצות, ארבע מאות שנה". (שם כד) "וישלח את זאטוטי בני ישראל". (שם) "ואל זאטוטי בני ישראל לא שלח ידו". תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ט עמוד ב "לא חמד אחד מהם נשאתי". (דברים ד) "אשר חלק ה' אלקיך אותם להאיר לכל העמים". (שם יז) "וילך ויעבד אלהים אחרים אשר לא צויתי לעבדם". וכתבו לו "את צעירת הרגלים" ולא כתבו לו, "את הארנבת", מפני שאשתו של תלמי, "ארנבת" שמה, שלא יאמר, שחקו בי היהודים, והטילו שם אשתי בתורה: רבן שמעון בן גמליאל אומר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית. אמר רבי אבהו, אמר רבי יוחנן, הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. ואמר רבי יוחנן, מאי טעמא דרבן שמעון בן גמליאל? דכתב, (בראשית ט) "יפת אלהים ליפת, וישכן באהלי שם" - דבריו של יפת יהיו באהלי שם. ואימא, "גמר ומגוג"? אלא אמר רבי חניא בר אבא, היינו טעמיה אמר קרא, "יפת אלהים ליפת", מפיוותו של יפת יהיו באהלי שם:

12. רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק א הלכה יט

אין כותבין תפילין ומזוזה אלא בכתב אשורית, והתירו בספרים לכתוב אף ביוני בלבד, וכבר נשקע יוני מן העולם ונשתבש ואבד לפיכך אין כותבין היום ע שלשתן אלא אשורית,

13. מסכתות קטנות מסכת סופרים פרק א הלכה ז

אין כותבין לא עברית, ולא ארמית, ולא מדית, ולא יונית, כתב בכל לשונות, בכל כתבים, לא יקרא בה, עד שתהא כתובה אשורית. מעשה בחמשה זקנים שכתבו לתלמי המלך את התורה יונית, והיה אותו היום קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל, שלא הייתה התורה יכולה להתרגם כל צרכה. שוב מעשה בתלמי המלך, שכנס שבועים ושנים זקנים, והושיבם בשבועים ושנים בתים, ולא גלה להם על מה כינסם, נכנס אחר כל אחד ואחד מהם, אמר להם, כתבו לי תורת משה רבכם, נתן המקום עצה בלב כל אחד ואחד, והסכימה דעתן לדעת אחת, וכתבו לו תורה בפני עצמה, ושלושה עשר דבר שינו בה, אלהים ברא בראשית, ויאמר אלהים אעשה אדם בצלם ובדמות, ויכל בששי וישבת בשביעי, זכר ונקוביו בראם, הבה ארדה ואבלה שם, ותצחק שרה בקרוביה לאמור, כי באפס הרגו שור וברצונם עקרו אבוס, ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על נושאי אדם, ומושב בני ישראל אשר ישבו בארץ מצרים ובארץ כנען שלשים שנה וארבע מאות שנה, את צעירת הרגלים, לא חמד אחד מהם נשאתי, אשר חלק יי אלהיך אותם להאיר לכל העמים תחת כל השמים, ולשמש או לירח או לכל צבא השמים אשר לא צויתי לעובדם.